

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

IV. De castit. ab Episcop. servandâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

qualem de illâ rationem domino suo reddat, &c. Meminerint omnes, sibi non potestatem usurpandam, sed serviendum imperio: cum eorum munus ministerium sit referendis rationibus obnoxium, non imperium, in quod inquiri nequaquam debeat, paterna procuratio, non tyrannica pro arbitrio vivendi licentia: dispensatoria præfectura, non potestas minime reddendis rationibus obnoxia, uti ferè loquitur Ildorus Pelusiota lib. 3. epist. 216.

CAP. IV. De castitate Episcopi.

I.

Castitatem semper apud ipsos etiam gentiles maximè commendatam, specialiter verò Christianis omnibus imperatam, & ab Apostolis sedulo inculcatam fuisse, notius est, quàm ut demonstrari oporteat. Castitas autem ista, quæ ἀγιασμός κατ' ἐξοχήν appellatur, 1. Theß. IV, 4. & ἐγκρατεία Galat. V, 22. consistit in sanctâ abstinentiâ cum à Veneris usu, tum à Veneris abusu, sanctâ scilicet à corpore & spiritu, 1. Cor. VII, 34. Verè angelica hæc est virtus ac divina, cœlestis sanctitatis æmulatrix, pulcherrima, atque ideò cum mundo & purissimo mundi Sole comparatur. Syr. XXVI, 21. Utilissima præterea ac infinitorum præmiorum sæcundissima, quale est generale istud promissum: Matth. V, 8. Omnis autem castitas in carne, spiritu & anima est, ne scandalizetur oculus, ne in formositate vultus fœminei hærentes pendeamus, ne blanda nos verba audire delectet, ne ad simulatos sermones mens prius dura marcescat.

II. Castitas hæc cum coincidat cum sanctitate, & Episcopi à plurimissimæ sæculis sancti dici cupiant, uti supra demonstravi, dubium non est, castitati eos præ cæteris studere debere. Unde Paulus Tit. I, 8. Episcopum ἐγκρατῆν esse vult. Ista verò ἐγκρατεία ex mente interpretum tantum habet ambitum, ut is verè ἐγκρατῆς dicatur, qui non solum in cibos, sed etiam in linguam, & manûs, & oculos impudicos imperium exercet, uti commentatur Theophylactus. Et sic etiam Clemens Alexandrinus lib. 3. Strom. Continentiam non oportet considerare in uno solum genere, nempe in rebus Venereis, sed etiam in quibuscumque aliis, quæ luxuriosa concupiscit anima, non contenta necessariis, sed sollicita de deliciis. Continentia est pecuniam despiciere, voluptatem, possessionem, spectacula magno & excelso animo contemnere, os continere, ratione quæ sunt mala vincere, &c. Inter istas continentia species tamen maximè eminet temperantia in rebus Venereis, quæ præcipuè pollere debet Episcopus. Lucerna enim is est Ecclesiæ: per ejus mores puros vel impuros bellè habet aut laborat

corpus Ecclesiæ, cui præpositus est; Uti loquitur Gregorius Nazianzenus *epist.* 22. Adeo, ut non in ipsis tantum Episcopis, sed & in eorum filiis pudicitia attendenda sit, nec Episcopus esse queat, nisi castitas ejus filiorum quoque comitum, ministrorum pudore decoretur, uti nonnulli explicant dictum Apostoli, *1. Tim. III, 4.*

III. Sed quia de castitate ab Episcopo servandâ nullum omnino est dubium, id præcipuè nunc erit videndum, utrum propterea abstinere is debeat à conjugio? & utrum uxorati, dum conjugio utuntur, possint fieri Episcopi? Præsupponunt autem, qui matrimonium ordini Ecclesiastico non convenire statuunt, castitatem conjugio violari, pollui, & contaminari, atque in conjugio contra castitatem peccari: conjuges castitate Deo placentes destitui: statum conjugalem esse carnalem & immundum, cui illa, quæ Scriptura de castitate, pudicitia, munditie & sanctimoniâ prædicat, non possint convenire: commixtionem sexuum etiam in conjugio rem esse immundam. Et hanc immunditiam atque impuritatem pugnare, ajunt, cum officio Ecclesiastico, quod gerit Episcopus, nec habere præsentiam Spiritus S. qui officio generationis obsequitur, *c. connubia 32. q. 2.* spurcitiem istam & pollutionem pietatis impedimentum esse, animam hominis per eam ad inferiora deprimi, ut minus idoneus sit ad ea, quæ cœlestia sunt meditanda atque tractanda. Et hinc merito ordinem Ecclesiasticum ab ista impuritate arceri.

IV. Verum enim verò, qui ita sentiunt, perpetuam turpitudinem & ἀταξίαν statui conjugali tribuunt, sed quam ab ipso ejus usu distingui debere rectè statuerunt Veteris Ecclesiæ Doctores. Castitatem enim non in solo coelibatu consistere, nec conjugio eam, sed vagis illicitisque libidinibus opponi debere sacra nos docet pagina. Si namque libidinis remedium est matrimonium, in ipso utique libido non erit. Si in conjugio est πίσις, ἀγάπη, ἀγιασμός μετὰ σωφροσύνης, ἀγνεία, si adolescentulæ Φιλανδροί & Φιλότεκνοι temperatè & castè esse possunt, *1. Tim. II, 14. Tit. II, 5. 1. Thess IV, 4.* Si conjugium ipsum esse potest honorabile & scubile impollutum? *Hebr. XIII, 4.* quis negare vellet, in eo inveniri castitatem Deo placentem. Etsi verò negari nequeat, castitatem conjugalem in statu integritatis, quo homo nullis pravis affectibus impetitus fuit, in naturali inclinatione sexus ad sexum constituisse, & sine flammis atq; incendio ibidinum purissimam exstitisse, post lapsum autem eandem pravitate quâdam libidinis esse infectam & inquinatam; debet tamen in hac post lapsum cohabitatione conjugum ipsum opus ab ejus ἀταξία distingui, quam & agnoscunt pii conjuges, & refrenare subinde student, nec furori libidinis more gentium vel bestiarum indulgent. Prout enim usus hujus copulæ à conjugibus exercetur, Scriptura vel ἀκερσίαν eis tribuit, vel castitatem, *1. Cor. VII, 5.*
1. Tim.

1. Tim. II, 15. Et hoc est, quod scribit Augustinus lib. 2. de pecc. orig. c. 38. Nuptialis concubitus, quem matrimoniales quoque indicant tabula, causâ procreandorum fieri filiorum, per se ipsum prorsus, non in comparatione fornicationis, est bonus, qui tamen si propter corpus mortis sine bestiali motu, de quo natura erubescit humana, fieri non potest, tamen ipse concubitus non est peccatum, ubi ratio libidine utitur ad bonum, non superatur ad malum. Et lib. de bon. conjug. c. 16. Quod est cibus ad salutem hominis, h. e. concubitus ad salutem generis, & utrumque, non est sine delectatione carnali. Qua tamen modificata & temperantiâ refrenante in usum naturalem redacta libido esse non potest. Quod est autem in sustentandâ vitâ illicitus cibus, hoc est in querendâ prole fornicarius vel adulterinus concubitus. Et quod est in luxuria ventris & gutturis illicitus cibus, hoc est in libidine nullam prolem querente illicitus concubitus. Et quod est in cibo licito nonnullus immoderatio appetitus, hoc est in conjugibus venialis ille concubitus, &c.

V. Qui ἀγίασμός & ἀγνείαν conjugium, dixit Spiritus S. an putabimus, interdixisse eo Episcopos idcirco, quia ipsi sancti esse iubentur. Imò verò sanctiores erunt illi, si habeant, suas ubi exserere queant virtutes. DEUS omnibus in univ. hominibus potestatem concessit, si velint, ineundi matrimonium. Genes. I, 28. c. II, 18. 24. 1. Cor. VII, 28. 36. nec excepit quenquam, & conjugium honorabile apud omnes esse voluit, Hebr. XIII, 4. Apostoli ipsi potestatem hanc sibi concessam esse gloriantur, 1. Cor. IX, 5. De Uxore enim istud Pauli dictum accipiendum esse, patet tum ex conjunctione vocabulorum, ἀδελφὴν γυναῖκα, tum ex ipsa negotii illius conditione & qualitate, quod non sine offendiculo & sinistris suspitionibus Apostoli mulieres, quæ Uxores non essent, sibi adjungere, eque loco in locum, ex urbe in urbem, è provinciâ in provinciam circumducere (περιάγειν, quod vocabulum etiam ipsum de Uxoribus magis, quam aliis mulieribus liberè sequentibus accipiendam videtur) potuissent. Vid. Georg. Calixt. de conjug. Cleric. p. 118. seq. Sed nec Episcopum dedecere statum conjugalem apertè constat ex 1. Tim. III, 2. & 4. Oportet Episcopum esse unius Uxoris Virum, & sua domui benè prapositum, filios habentem subditos, &c. Denique ipse etiam Apostolus, 1. Cor. VII, 9. melius esse nubere, quam uri, universaliter & sine exceptione definit, idque propterea etiam ad Episcopos applicari debet, si uisionibus vexentur, cum Apostolus non suadeat tantum non continentibus nuptias, sed imperet. Et porro doctrinam dæmoniorum vocat, si quis prohibere velit nuptias, 1. Tim. IV, 3.

VI. Episcoporum animos ab uisionibus immunes & liberos esse nemo mihi persuadeat, præsertim si nondum decrepitæ fuerint ætatis. Ipse S. Hieronymus de se fatetur ad Eustoch. de custod. virg. epist. 23. O quoties ergo ipse in eremo constitutus &c. putabam me Romanis interesse delitiis, sedebam

bam solus, horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopica carnis obduxerat, — scorponum tantum socius & ferarum, sæpè choreis intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, & mens desideriis astuabat; in frigido corpore & ante hominem suum jam carne præ mortuâ sola libidinum incendia ebulliebant. Sanctiores nullo modo esse poterunt nostrates Episcopi, dum in meris hodiè vivunt delitiis, & immoderato cibo ac potu Venerem atque libidinem in carne suâ provocant. Quibus profectò fatius esset, Apostoli monitum sequi, & libidinis remedio in cubili impolluto honestè uti, quàm conjugium iniquè spernere, & turpissimis interim libidinibus atque ardentissimis ustionibus succumbere.

VII. Dicis, continentiam omnibus petentibus donari, hominesque se ad eam adstringere posse, eò quod DEUM invocantibus donum id non denegatur, adeoque in nostrâ potestate esse, utrum petere id velimus. Velim autem mihi exponi, unde constet, DEUM dare velle continentia donum omnibus petentibus, & unde quis certus esse queat, id sibi concessum esse à DEO in perpetuum. Dum dicit Paulus: *Volo omnes homines esse, sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex DEO, alius quidem sic, alius verò sic.* Haud obscurè prodit vitam continentem, aut abstinentem potius ab omni Venere, non omnibus datam esse, nec ad eam vocari omnes. Sunt enim dona quædam specialia, ad salutem omnibus pijs non necessaria, de quibus nulla extat promissio, quod DEUS velit omnibus & singulis credentibus dare, qualia sunt donum sonationum, donum miraculorum, donum prophetandi, donum linguarum, & sic etiam donum continentia. De hoc enim, cum Apostoli ex verbis Christi cœlibatum conjugio anteferrent, *Matth. XIX, 10.* respondet ipse: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est:* Innuens, speciale planè id esse donum, nec cuivis à DEO dari. Et ut maximè datum id sibi esse penes se aliquis sentiat, poterit tamen id fortè temporarium esse, & dubius proinde erit, num semper id habiturus sit. Rectè omninò Cæsarius Episcopus Arelatenfis *homil. 10.* Si virgo esse non potest, non ad hoc premitur, ut Uxorem non permittatur accipere. *In his enim omnibus, quæ ad corporis fatigationem pertinent, nullus Christianorum invitus cogitur: sed qui potest implere, DEO gratias agat, qui vero non potest implere, charitatem veram teneat, & in ipsâ habebit omnia.*

IIIX. Hinc verò intelligitur, iniquè admodum nec satis consideratè secum agere illos, qui solenni se voto ad perpetuam à muliere abstinentiam five cœlibatum se adstringunt. Cœlibatum enim non esse idoneam voti materiam, patet ex iade, quod non sit ita in hominis potestate, ut semper maneat in eodem statu, cum de futuro, præsertim perpetuo in talibus certus esse nequeat, & fieri possit, ut injecto sibi tali laqueo, salutis impedimentum inde accedat, Vota autem DEO talia nuncupanda sunt, quæ citra
divi-

divinum miraculum, & extraordinarium DEI auxilium sunt in potestate nostrâ, circa objecta à Deo vel præcepta vel permiffa ad excitandam devotionem, & citra neglectum ullius boni operis, quod in præcepto est. Quæ non sunt in naturali potestate nostrâ, & quæ arbitrium nostrum excedunt, hæc nec vovendi potestatem habemus. Et temerarium proinde est istud cœlibatûs votum, imò divinæ intentioni adversum prorsus, quod hodiè à Clericis & Episcopis omnibus exigitur. Benè Ambrosius *lib. 1. de Virg. ab.* Non imperari potest virginitas, sed optari. Nam quæ supra nos sunt, in voto magis sunt, quam in ministerio. Et in exhortat. ad virg. Sola virginitas est, quæ suaderi potest, imperari non potest.

IX. Apostolos si non omnes, aliquos saltem suas habuisse uxores, exemplo Petri patet, quem focum & sic etiam Uxorem habuisse constat ex *Matth. XIX, 14. Marc. 1, 30. Luc. IV, 38.* Habuit etiam Philippus diaconus filias. *Actor. XXI, 9.* Et sine dubio mariti fuerunt etiam alii, tum discipuli, tum Apostoli. Sic enim scribit Ignatius in *epist. ad Philadelphenos*, dum virginibus præcepta dat, & laudat eos, qui innupti manserunt: *Non detraho autem ceteris beatissimis, qui nuptiis copulati fuerunt, quorum nunc memini. Opto enim DEO dignus ad vestigia eorum in regno ipsius inveniri; sicut Abraham & Isaac & Jacob, sicut Joseph & Isaias, & ceteri Prophetæ, sicut Petrus & Paulus & reliqui Apostoli, qui nuptiis fuerunt sociati: qui non libidinis causâ, sed posteritatis subroganda gratiâ conjuges habuerunt.* De autoritate epistolarum Ignatianarum nolo nunc committere inter se contententes Nicolaum Vedelium, Isaacum Vossium, Jacobum Ufferium, Johannem Dallæum, Henricum Hammondum, Davidem Blondellum, Johannem Pearson & alios, quorum eruditæ disceptationes publicæ luci expolitæ multum contulerunt ad veritatem indagandam. Quod verò in verbis allegatis etiam Pauli mentionem facit Ignatius, cum is cœlebs fuisse credatur vulgò, & ex ejus ipsius verbis colligatur, *1. Cor. VII, 7. 8.* dubitari cœpit à quibusdam vel de ipsis illis verbis, utrum genuina & authentica sint, vel de autoris fide. Vid. Jacob Ufferius in *annotat. ad Ignat. epist. cap. 17.* Joh. Dallæ. *de script. Ignat. lib. 2. cap. 20.* Quicquid verò statuatur de Paulo, reliquorum Apostolorum conjugio quod objiciatur, fortè nihil extat, nisi quod quisque sibi in cerebro suo fabricat, præsertim cum similia accedant aliorum testimonia, Clementis Alexandrini *lib. 3. Strom.* Eusebii *lib. 3. hist. Eccl. cap. 30.* Originis in *cap. 1. epist. ad Rom.* Sanè consuetudinem conjugalem rem esse impuram & immundam, aut abominandam, negat Ignatius *epist. ead.* Si quis, inquit, *hac consuetur, corruptionem verò aut coinquinationem vocat legitimam mixtionem & filiorum procreationem, aut aliquam escam execrabilem putat: hujusmodi cohabitatores habet Draconem apostatam.* Quibus verbis idem dixit Ignatius, quod Paulus

Ius I. *Tim. IV*, 1. 3. prohibitionem nuptiarum & ciborum vocans doctrinam demoniorum. Neuter igitur rationem Ecclesiæ Latinæ, cur prohibitas esse clericis voluerit nuptias, calculo suo approbavit, sed damnavit, & verbo divino adversam esse docuit.

X. Non desunt sanè exempla Episcoporum, qui in veteri Ecclesiâ cum Uxoribus suis vixerunt. Apud Eusebium *lib. 6. cap. 42.* mentio fit Chæremonis Nili Urbis Episcopi, quod metu persecutorum grandævus jam cum conjugè suâ in Arabicum montem fugâ delapsus fuerit. Sic & maritus fuit Phileas Ecclesiæ Thmuitarum Episcopus apud eundem *lib. 8. cap. 9.* item Spyridon Trimythuntis in Cypro Episcopus apud Sozomen. *lib. 1. cap. 11.* Gregorius Nazianzi in Cappadocia Episcopus alterius Gregorii, qui Theologus dictus fuit, pater, uti patet ex hujus carmine de vita sua. Gregorius item Nyssæ Episcopus, qui, dum de vera virginitate tractatum meditatatur, *cap. 3.* se propter conjugium minimè adspirare ad eam posse fatetur. Quò & facit epistola Gregorii Nazianzeni consolatoria, quam ad hunc Gregorium Nyssenum scripsit propter obitum Theosebiæ Uxoris. Porrò in conjugio vixisse legitur Hilarius Piçtaviensis civitatis Episcopus apud Venantium Fortunatum, qui seculo VI. ejus vitam descripsit. Item Synelius Ptolemaidis Cyrenaicæ Episcopus, qui dum ordinaretur, discretis verbis professus fuit, Uxorem se dimissurum non esse, uti scribit ipse *epist. 101.*

XI. Negari tamen nequit, primis illicò sub initiis magno in honore fuisse cœlibatum, certo etiam respectu, & si donum continentix quis habet, matrimonio prælatum. Ipse Paulus, cujus sententiæ & porismata præcipuè urgeri solent, valdè propendet in commendationem cœlibatus talem, quæ eum longè excellentiorem faciat conjugio. *Bonum est*, inquit, *1. Cor. VII. 1. homini mulierem non tangere*, & porrò *v. 38.* *Qui jungit matrimonio, bene facit, qui non jungit, melius facit, item v. 40. beator erit, si cœlebs manserit.* His verò verbis abrepti quidam in nimiam cœlibatus commendationem extra limites à Paulo præscriptos simpliciter & absolute eum præferri voluerunt matrimonio, cum tamen Apostolus illic ad certum statum suas restringat assertiones. Dicit enim *vers. 26.* bonum esse cœlibatum *propter instantem necessitatem*, per quam intelligit pericula persecutionum, quæ tum temporis propter Evangelium quotidie imminabant & præsentia erant Christianis, quod in illis perferendis multo expeditior esset cœlibatus, quàm status conjugalis, quippe in quo animi frangantur sæpè, conspectu & recordatione Uxoris, liberorum, & reliquæ familiæ. Sed & extra persecutionum pericula multo expeditiores esse cœlibes in pietatis exercitiis observat Paulus, quàm eos, qui matrimonio juncti sunt, tum propter molestias & difficultates, quæ exoriri identidem

in con-

in conjugio & re familiari solent, tūm quod ipsa etiam Uxor nonnihil distrahatur animum sui mariti. Sic enim pergit Paulus v. 32. Volo autem vos sine sollicitudine esse: *Qui sine Uxore est, sollicitus est, quae Domini sunt, quomodo placeat DEO. Qui autem cum Uxore est, sollicitus est, quae sunt mundi, quomodo placeat Uxori & divisus est; Et mulier innupta & virgo cogitat, quae Domini sunt, ut sit sancta & corpore & spiritu; quae autem nupta est, cogitat, quae sunt mundi, quomodo placeat Viro.* Et haec omnia intelligi vult Paulus de illis, qui dono continentiae praediti sunt, quibus hanc dat suam γνώμην, suam sententiam, suum iudicium, non praecise consilium, uti non satis apte reddidit Interpretes Latini, liberum autem unicuique relinquit, utrum hanc suam γνώμην uti velit, ex sensu doni & vocationis DEI. Sed non omnibus consuluit, ut in coelibatu viverent, qui vellent. Imò e contrario non solum consuluit, sed etiam imperat, ut qui se non continent, nubant, v. g. Et alibi, volo, inquit, *juniores nubere, filios procreare, matres familias, &c. 1. Tim. V. 14.*

XII. Cūm ita sub initium nascentis Ecclesiae crebris persecutionum procellis ageretur Orbis Christianus, & haec Pauli Apostoli γνώμην omnibus cognita esset, mirum non est, ad cathedras Episcopales plerumque promotos fuisse ἀγάμους, & eos praesertim, qui aetate jam proveci erant, & ab ulationibus liberi, ut & expeditius atque liberius instare possent verbo DEI, doctrinae, atque orationi, & nihil omnino committeretur ab eis, quod honestati adversum aut scandalo esse posset. Invaluit autem mox opinio alicujus necessitatis, quae quidem non ex praeccepto accersebatur, quale eo tempore nullum extabat, sed ex qualitate & conditione officii, ac si tali officio praeesse non posset, qui conjugio implicatus esset. Et ex hac opinione nō fallor natum est decretum Concilii Neocaesariensis cap. 1. Presbyter si Uxorem duxerit, ordine suo moveatur. Quae quidem verba intelligi poterunt de Uxoribus post presbyteratum adeptum ductis, non de illis, quas ante ordinationem ductas haberent, iisque uterentur. Putabant scilicet Patres Neocaesarienses, mandari ita non posse, ut Uxorem quis suam, quam habebat, abdicaret, aut ne commercio conjugali cum ea uteretur, mandari tamen posse, ut post initiationem nuptiae novae ne celebrarentur. Idque ipsum noviter Decretum tūm fuit. Mansisse autem Uxores ante ordinationem ductas cum maritis suis sacerdotibus factis patet ex can. 8. ejusdem Concilii.

XIII. Particulare fuit hoc concilium in provincia Cappadociae a septendecim tantum Episcopis celebratum, nec poterat ergo extra provinciam istam decretum illud obligare alios. Dedit tamen istud in Concilio Nicæno mox secuto ansam, ut de conjugio Clericorum, quatenus admitti deberet, ulterius disceptaretur. Et videntur Patres inclinasse, tūm in

eam sententiam, conjugium illis omnibus, qui in sacris operarentur, interdendum esse, donec à Paphnutio ostensum fuisset, tam grave jugum Ecclesiæ ministris imponi non debere, nec omnes ferre illud posse, & Ecclesiæ plus detrimenti inde illatum iri. Quâ de re Socratem audire operæ erit precium. *Visum erat, inquit, lib. 1. hist. c. 11. Episcopis legem novam in Ecclesiam introducere, ut sacris initiati, Episcopi videlicet, presbyteri & diaconi cum Uxoribus, quas in statu Laico duxissent, non dormirent. Cum autem hæc de re consultatio instituta esset, in medio Episcoporum confessu surgens Paphnutius vehementer clamabat, grave jugum consecratis viris non esse imponendum, dicens, honorabile esse cubile & conjugium impollutum, videndumq; ne nimio exquisita vita studio ecclesiam gravi incommodo afficerent. Neq; enim omnes eorummodi rigidam, qua humanos affectus excludat, disciplinam sustinere, nec castimoniam æquè à singulorum Uxoribus servari posse. Castimoniam verò vocabat legitima Uxoris usum. Sufficere si quis prius in Clerum allectus sit, quàm Uxorem duxerit, in posterum à nuptiis juxta veterem Ecclesiæ traditionem absteineat, nec quenquam ab illa, quam Laicus duxerit, sejungi oportere. Et hæc dixit Paphnutius, inexpertus nuptiarum, imò simpliciter ut dicam feminarum. A puero enim in asceterio educatus, & propter castimoniam, si quisquam alius, admodum celebris erat. Totus itaq; sacer conventus verbis Paphnutii assensum præbuit. Quapropter hanc questionem sopiverunt, cujusq; arbitrio abstinentiam ab Uxoris consuetudine permittentes.*

XIV. Hanc Paphnutii historiam, quia cœlibatui postea imperato valdè repugnat, plurimi hodiè fabulosum esse dicunt, quos sequitur Vir in historia Ecclesiastica peritissimus Henricus Valesius, ad Socrat. *d. l.* duplici quidem ex ratione 1. quod Ruffinus, ex quo priora de Paphnutio hauserit Socrates, nullam hujus rei faciat mentionem. 2. quod nec Paphnutius ullus memoretur inter Episcopos Ægypti, qui Concilio Nicæno interfuerunt. Neutra ratio hic aliquid facere potest negocium. Non prima, quia ex Logicorum regulis notum est, in testimoniis humanis non licere argumentari negativè. Non secunda, tum, quia subscriptiones in Conciliorum editionibus vel corruptæ passim inveniuntur, ut perierunt profus, quod non distentur, qui leviter in illis examinandis versati sunt, tum, quod in Codice Arabico Josephi Ægyptii, quem ex bibliotheca Oxoniensi, publicæ luci exposuit Johannes Seldenus *in commentario ad Eutychii origines, pag. 91.* Septimo loco positus inveniatur, Paphnutius Ægyptius. Et potior mihi proinde videtur illustrissimi Petri de Marca censura, qui *lib. 1. de concord. sacerdot. & imp. cap. 8. num. 4.* historiam ista suspectam dicere veretur.

XV. Non erat ante Concilium Nicænum ulla Clericis de cœlibatu servan-

servando lex posita, sed solâ consuetudine invaluerat opinio, decentiorem esse statum clericalem, si accessisset abstinencia ab usu mulierum, quam proinde *de dicitur* vocat Paphnutius, h. e. traditionem. Nec tum fortè ulla extitit lex Ecclesiastica alia, nisi quam intra Cappadociæ provinciam sibi posuerant Concilii Neocæsariensis patres, sub certo tamen statu & qualitate. Etiam post Nicænum concilium in Concilio Gangrensi *can. 4.* decretum fuit, presbyterum conjugatum rectè administrare sacra, nec ferri debere, qui ejus oblationi communicare nolint. Mansit verò interim opinio de prærogativa cœlibatus, præsertim cum ex monachis ad sacerdotium promoverentur nonnulli, qui vitæ asceticæ aduerti auditoribus exemplo esse solebant penè inimitabili. Successit tandem in sede Romana anno cccxxcvi Siricius Pontifex, atque is primus fuit, qui lege latâ & pœnis indictis cœlibatum ecclesiæ ministris imperavit. Videri eâ de re possunt ipsius decreta *cap. 7. & 8.* Eandem legem repetiit Successor ejus Innocentius *in decret. cap. 21.* Repetierunt deinceps alii, ut hodiè pro carcinoma & sacro homine habeatur Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui matrimonio junctus fuerit Uxori. Et quanquam rigor ille ab Siricio papâ tum adversus nuptias legitimas, tum adversus turpes concubitûs promiscuè directus esset, uti ex verbis epistolæ apparet, posterioribus tamen temporibus ita limitatus est, ut solum conjugium premere videatur. Posthac enim levius delictum judicatum est, sacerdotem habere centum concubinas, quàm unam legitimam Uxorem, quod fuit Cardinalis Campegii pronunciatum.

XVI. Ulterius excurrere nolo, cum ipsi aliquot Pontifices, quàm difficile hoc sit jugum, exemplo suo comprobaverint, inprimis Pius II. Innocentius II. Alexander VI. Julius II. Leo X. Paulus III. & alii, quibus nulla continentia fuit ratio. De Episcopis aliis stupro & adulterio famosis nihil nunc addam. Quando satius autem esset desideria aliorum exaudire, & honestum conjugium, in quo castitatem versari dixi, permittere, quàm ad pollutiones istas & fornicationes connivere. Apertè & ingenuè sententiam suam exponit Abbas Panormitanus *ad c. cum olim X. de conjug. Cler. num. 4.* dum ait: *Papa etiam cum majori parte concilii non poterit inducere continentiam certo generi personarum post promotionem eis resistens & reluctans, quia continentia est res, quæ potest persuaderi, imperari autem non.* Et post pauca sub *num. 5.* de lege cœlibatus hunc in modum disserit: *Credo pro bono & salute animarum, quod esset salubre statutum, ut volentes contrahere relinquere voluntati eorum, non volentes autem contrahere, possint contrahere: quia experientia docente contrarius prorsus effectus sequitur ex illâ lege continentia, cum hodiè non vivant spiritualiter, nec sint mundi, sed maculantur illicito coitu cum eorum gravissimo peccato:*

ubi cum propria Uxore esset castitas. Unde deberet Ecclesia facere, sicut bonus Medicus, ut si medicina experientia docente potius officit, quam proficit, eam tollat. Eandem sententiam tenet Polydorus Virgilius Vir eruditissimus in eleganti de invent. rer. tractatu lib. 5. c. 4. in fin. Illud tamen, inquit, dixerim, tantum abfuisse, ut ista coacta castitas illam conjugalem vicerit, ut etiam nullius delicti crimen majus ordini dedecus, plus mali religioni, plus doloris omnibus bonis impresserit, inusserit, attulerit, quam sacerdotum libidinis labe. Proinde forsitan tam è Republ. Christiana, quam ex ordinis usu esset, ut tandem aliquando jus publici matrimonii sacerdotibus restitueretur, quod illi sine infamia sanctè potius colerent, quam se spurcissime ejusmodi natura vitio turpifacerent, &c.

XVII. Cæterum eo adhuc tempore, quo solâ consuetudine introductus, nec lege adhuc imperatus fuit cœlibatus, soliti fuerunt Clerici mulieres penes se habere contubernales, quas *συνεισάκτους* Græci, extraneas vocarunt Latini, quod scil. ex domo & familiâ suâ non essent. Eodem modo & mulieres quædam *συνεισάκτους ἀνδρας* habebant, uti patet ex Chrylostomi tractatu *περὶ τῶν ἐχόντων παρθένας συνεισάκτους*, itemque altero ad fœminas sibi viros tales adfiscientes, qui habentur sub num. XVII. & XIX. tom. 6. Eaque consuetudo magis invaluit deinceps factâ matrimonii prohibitione, & ex Cypriani epist. 62. ad Pomponium. *Πρόποιος* & prætextus erat, ut socias haberent cœlibatus, & ministras in rebus necessariis. Quia tamen ea res non caruit suspicione, & sub hac specie impurissimæ pollutiones committi poterant, vetuit magna Synodus Nicæna can. 3. *ne liceat Episcopo, nec presbytero, nec diacono, nec ulli penitus eorum, qui sunt in clero, συνεισάκτου habere mulierem.* Et certè non frivolam hanc fuisse suspensionem, patet ex eo, quod eandem prohibitionem in perquam multis conciliis insequentibus aliis repetere oportuit, uti videre licet ex Concilio Carthaginensi III. can. 17. Arelateni II. can. 3. Toletano IV. can. 42. Turonensi II. can. 10. Aurelianensi I. can. 29. Arvernensi can. 16. Aurelianensi III. can. 4. Aurelianensi V. can. 3. Matisconensi I. can. 1. Cabilonensi can. 3. Sueslionensi can. 8. & pluribus aliis. Quam facile verò fuisset clericis extraneas istas mulieres à contubernio suo excludere, ne toties iteratis legibus opus esset, nisi illicitæ consuetudinis usus eos in diversa rapuisset. Ut propterea merito eas insectetur Hieronymus pluribus in locis, maxime verò ad Eustachium epistol. 22. Unde in Ecclesias Agapitarum pestis introiit? Unde sine nuptiis aliud nomen Uxorū? imò unde novum concubinarum genus?

XIX. In supra adducto canone Concilii Nicæni excipiuntur mater, foror, amita & aliæ personæ, quæ omnem suspensionem effugiunt. Easdem excipit Imp. Honorius in l. 19. C. de episc. & presb. easque Clericis penes se habere permittit, ob rationem, quia in his nihil sævi criminis existimari

fecidus

foedus naturale præsumit. Concilium tamen Aurelianense V. *can. 3.* nec istas quidem mulieres exceptas esse voluit, si quidem horis indecentibus, in consanguineorum (suorum clericorum congressum, colloquiumque venerint. *Ut nullus Episcopus presbyter aut diaconus extranearum mulierum intra domum præsumat habere solatium, quibus etiam pro utilitate sua aliqua familiariter regenda committat. Quod etiam & de propinquis feminis horis indecentibus similiter prohibemus, ut sub concessa sibi licentiâ parentali ab earum sequipedis memoratorum vita vel opinio polluat.*

XIX. Simpliciter verò & absque ulla limitatione consanguineas istas feminas à cohabitatione clericorum exclusas esse voluit Concilium Nannetense *can. 3.* Prohibendum & modis omnibus interminandum est, ut nullus sacerdos eas personas feminarum, sicut & in canone insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. *Sed neq. illas, quas canones concedunt, (quia instigante diabolo etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedisequis illarum) scilicet matrem, amitam, sororem. Sed si quis de his habuerit talem necessitatem patientem, cui sit necessaria sustentatio presbyteri, habeat in vico, aut in villa domum longè à presbyteri conversatione, & ibi eis subministret, quæ necessaria sunt.* Repetitur in Capitularibus *lib. 7. c. 291.*

XX. Procul ab ædibus presbyteri habitare jubet cognatas pauper-culas, & ut presbyter per ministros necessaria ad sustentationem porrigat. Id verò ipsum, etsi prudenter excogitatum videretur, mox aliam in corruptelam abiit, animadvertente Hincmaro Remensi, cujus verba recenset Regino Abbas Prumiensis *lib. 1. de Eccles. disciplin. num. 220.* Inquirendum est, si occasione hujus præcedentis capituli aliquis presbyterorum de reditibus Ecclesie vel oblationibus ac votis fidelium alio nomine res comparaverit, & ibi structuras fecerit, vel quæ ad Ecclesiam pertinent, ibidem collocaverit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiserit, vel quod turpius est, tales mulieres ibidem habuerit, quæ lanificium suum exerceant, & curam domus agant, & in eodem presbyter frequenter veniens manserit, &c. Videntur in fraudem legis, sub specie necessitatibus suis subveniendi, ex facultatibus Ecclesie ædificasse domunculas, atque in eis suas aluisse cognatas, quæ tamen mox alias in consortium suum adsciverint feminas, easque sæpius à Clericis visitatas fuisse.

XXI. Illud extra dubium est, neminem unquam decere sermonis obscenitatem, quam Græci *αισχρολογία* dicunt, verum eam multo detestabiliorem esse in Episcopo, si vel loquatur ipse turpia, vel audiat saltem cum aliqua delectatione. Constitutum itaque fuit in Concilio Remensi sub Karolo Magno *cap. 17.* & repetitum in Capitularibus *addit. 3. cap. 18.* Ut Episcopi & abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes

& in-

& indigentes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini. Idem presbyteris & clericis reliquis præceptum ab Herardo Archiepiscopo Turonensi cap. 108. Ut presbyteri & clerici ante se joca turpia fieri non permittant, sed pauperes & indigentes ad mensas secum habeant, & legatur eis lectio. Et in Concilio Turonensi III. can. 7. Ab omnibus, quacumq; ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri posse credatur, quod de aliquibus generibus Musicorum aliisq; nonnullis rebus sentiri potest, DEI Sacerdotes astinere debent: quia per aurium oculorumq; illecebras vitiorum turba ad animam ingredi solet. Histriionum quoq; turpium & obscænorum insolentias jocorum & ipsi animo effugere, cæterisq; Sacerdotibus effugienda prædicare debent.

CAP. V.

Episcopum decet esse sobrium & temperantem.

I.

EX doctrina morum, quam pietatis Christianæ regulæ constituunt, commune hoc & in vulgus notum est axioma, cavendam esse & averfandam omnibus, qui sanctè vivere volunt, ebrietatis & intemperantiæ fœditatem, si non propter semetipsam, quia ipse ex se turpis est & abominanda, saltem ideò, quod nescientes, imò nec quidem sentientes in funestissima mala præcipitet. *Multa enim faciunt ebrii, quorum postea sobrios pudet, ait Seneca epist. 84.* Sed deterere quemvis debent comminationes divinæ ebriosi & temulentis in Codice sacro passim denuntiata, inprimis quæ habetur *Esa. V. 11. seq. Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum usq; ad vesperam, ut vino astuetis. Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia & vinum in convivii vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit, &c.* Possunt quidem pii aliquando liberaliore cibo & potu sese exhilarare, dum ne id fiat frequenter nimis, neque eò se ingurgitent, ut ratio lædatur & faciant ea, quæ hominis non sani esse etiam pueri judicent. Nec similes ergò fiant illis, qui absorbent vinum, & absorbentur à vino, quos abominatur Deus, despiciunt angeli, deridentur ab hominibus, destituuntur à virtutibus, confunduntur à dæmonibus, conculcantur ab hominibus. Ut optimè Augustinus.

II. In explicanda hac ebrietatis fœditate admodum diligens fuit Cæsarius Episcopus Arelatensis *homil. 5. & 6.* Inter alia eleganti hæc utitur similitudine: *Quia corpora nostra terrena sunt, quomodo quando pluvia*
nimi-